

خوزستان

بسیار زمین ثروت

"شناخت گامی به نام‌های عمرانی و توسعه کشاورزی"

مهندس مرتضی حقوقی اصفهانی

سرشناسه: حقوقی اصفهانی، مرتضی، ۱۳۰۷-
 عنوان و نام پدیدآور: خوزستان سرزمین ثروت: شناخت کلی، برنامه‌های عمرانی و توسعه کشاورزی /
 مرتضی حقوقی اصفهانی؛ بنا به سفارش جامعه مهندسان مشاور ایران
 مشخصات نشر: تهران: سمر، ۱۳۹۴
 مشخصات ظاهری: ۴۳۷ ص.: مصور (رنگی)، جدول، نمودار
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۵۰۸-۳۸-۵
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
 یادداشت: کتابنامه
 موضوع: عمران منطقه‌ای -- ایران -- خوزستان
 موضوع: خوزستان
 موضوع: خوزستان -- اوضاع اقتصادی
 شناسه افزوده: جامعه مهندسان مشاور ایران
 رده‌بندی کنگره: ۷۱۲ ح ۵۳ و / DSR ۲۰۱۷
 رده‌بندی دیویی: ۶۳۰
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۷۱ ۲۱۰

انتشارات
سمر

تلفن: ۱۷ - ۸۸۴۳۵۲۱۶

خوزستان سرزمین ثروت

"شناخت کلی، برنامه‌های عمرانی و توسعه کشاورزی"

مهندس مرتضی حقوقی اصفهانی

ناشر: انتشارات سمر

بنا به سفارش جامعه مشاوران ایران

نوبت چاپ: چاپ اول - زمستان ۱۳۹۴

تیراژ: ۸۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۵۰۸-۳۸-۵

مرتضی حققی اصفهانی

نویسنده این اثر در سال ۱۳۳۳ شمسی از دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران فارغ التحصیل شده و از همان زمان تاکنون که سالیانی بیش از نیم قرن را پشت سر گذاشته، در بخش کشاورزی حضور داشته است. از جمله سالیانی دراز در سمت‌های مختلف و از جمله اجرای قانون تشکیل شرکت‌های سهامی زراعی، تعاونی‌های تولید روستایی و کشت و صنعت‌ها را عهده‌دار بوده است و سالیان پس از انقلاب اسلامی نیز در کسوت مهندس مشاور در زمینه‌های مذکور و واحدهای بزرگ کشاورزی خدمات مشاوره‌ای، مطالعاتی و در مواردی اجرایی را نیز به عهده داشته است.

— تقدیم کتاب به خانواده‌ام —

پروین کیوانی

بهار توکلیان پرستو گلستانه

مجید توکلیان بابک حقوقی

سارا سهراب

کوروش سپهر

استان خوزستان در زمینه پتانسیل آبیایی، منابع خاک وسیع و رودخانه های پرآب، شرایط اقلیمی و امکان فعالیت های بدون وقفه کشاورزی در طول سال در امکانات پراکنده کشور یک استثناء است و حتی می توان به مجموعه شرایط این استان را به اعتبار امکانات مذکور منابع بسیار غنی زیرزمینی چون نفت و گاز، موقعیت قرارگرفتن در کنار خلیج فارس و راه به دریای آزاد در سطح جهانی نیز ممتاز و در مجموع کم مانند دانست.

فهرست مطالب

۱	قبل از پیشگفتار
۳	پیشگفتار
۷	قبل از مقدمه
۹	۱-مقدمه
۱۱	۲-موقعیت جغرافیایی و شناخت کلی
۱۵	۳-خوزستان در ادوار دیرین
۱۵	۳-۱ سوابق تاریخی و شرایط طبیعی
۱۶	۳-۲ آثار تاریخی
۱۶	۳-۳ سوابق تاریخی
۱۷	۳-۴ آثار موجود
۱۷	۳-۴-۱ پل بند شوشتر
۱۷	۳-۴-۲ بند گرگر
۱۷	۳-۴-۳ کانال داریان
۱۸	۳-۴-۴ بند میزان

۲۰	۵-۴-۳ سایر آثار تاریخی در شوشتر
۲۳	۶-۴-۳ شبکه آبیاری میان آب شوشتر
۲۳	۷-۴-۳ پل بند دزفول
۲۴	۸-۴-۳ پل بند پای پل (شوش)
۲۴	۹-۴-۳ پل بند اهواز
۲۵	۱۰-۴-۳ سایر آثار کهن
۲۵	۵-۳ شوش (شهر باستانی)
۳۰	۵-۳ - چغازنبیل شوش

۴- محورهاى اصلی مطالب

۴۱	۵- اقلیم خوزستان
۴۱	۱-۵ توده های هوای زمستانه و استانی
۴۲	۲-۵ ریزش های جوی
۴۵	۳-۵ دمای هوا
۴۷	۴-۵ تبخیر و تبخیر و تعرق پتانسیل
۵۱	۵-۵ جریان وزش باد در استان خوزستان
۵۱	۶-۵ پتانسیل و محدودیت های ناشی از ویژگی های اقلیم

۶- مشخصات عمومی و طبیعی

۵۷	۱-۶ منطقه کوهستانی و ارتفاعات
۵۷	۲-۶ جلگه ها و دشت ها
۵۷	۳-۶ هورها و باتلاق ها
۵۸	۴-۶ تقسیمات طبیعی
۵۸	۱-۴-۶ حوزه های آبریز
۵۸	۲-۴-۶ دشت های استان
۵۸	۳-۴-۶ تالاب ها

۷- تقسیمات سیاسی

۶۷..... ۱-۷ حوزه های شهرستانی

۶۷..... ۲-۷ بخش ها

۶۷..... ۳-۷ واحدهای روستایی

۷۱..... ۸- جمعیت و جوامع

۷۱..... ۱-۸ جمعیت و روند تغییرات

۷۳..... ۲-۸ جوامع و الگوهای زیست

۷۳..... ۱-۲-۸ جامعه شهری

۷۵..... ۲-۲-۸ جامعه روستایی

۷۶..... ۳-۲-۸ جامعه عشایری

۷۹..... ۹- منابع

۷۹..... ۱-۹ منابع اراضی و خاک

۷۹..... ۱-۱-۹ ارزیابی منابع اراضی

۸۲..... ۲-۱-۹ طبقه بندی اراضی خاک ها

۸۲..... ۳-۱-۹ نتیجه گیری

۸۳..... ۲-۹ منابع طبیعی

۸۵..... ۱-۲-۹ وضع موجود و پوشش گیاهی مراتع

۸۶..... ۲-۲-۹ ظرفیت مراتع در شرایط احیاء

۸۷..... ۳-۲-۹ مساحت جنگل ها در وضع موجود

۹۳..... ۴-۳-۹ پوشش های جنگلی

۹۶..... ۵-۲-۹ سیمای جنگل ها در شرایط احیاء

۹۸..... ۶-۲-۹ بیشه زارها

۹۸..... ۳-۹ منابع آب

۱۰۰..... ۱-۳-۹ رودخانه کرخه

۱۰۱..... ۲-۳-۹ رودخانه دز

۱۰۴..... ۳-۳-۹ رود شاوور

۱۰۴..... ۴-۳-۹ رود عجیرب

۱۰۴..... ۵-۳-۹ رودخانه کارون

۱۰۶..... ۱-۵-۳-۹ رودخانه گرگر

- ۱۰۷..... ۲-۵-۳-۹ رودخانه شطیط.
- ۱۰۷..... ۳-۵-۳-۹ کارون بزرگ.
- ۱۰۹..... ۶-۳-۹ رودخانه جراحی.
- ۱۰۹..... ۷-۳-۹ رودخانه زهره.
- ۱۱۱..... ۸-۳-۹ منابع آب‌های زیرزمینی.

۱۰- عمران خوزستان..... ۱۱۵

- ۱۱۵..... ۱-۱۰ آثار توسعه و عمران معاصر ۱۳۳۰-۱۳۱۰.
- ۱۱۶..... ۲-۱۰ خوزستان تا دهه ۱۳۳۰.
- ۱۱۶..... ۳-۱۰ خدمات عمرانی معاصر.
- ۱۱۷..... ۱-۳-۱۰ احداث سد شاپور.
- ۱۱۸..... ۲-۳-۱۰ احداث سد خیرآباد.
- ۱۱۸..... ۳-۳-۱۰ شبکه جوی آبیاری زهکشی شاور.
- ۱۲۰..... ۴-۳-۱۰ تشکیل بنگاه بهره‌برداری حمیدیه.
- ۱۲۱..... ۵-۳-۱۰ واگذاری اراضی ساحلی رودخانه‌ها برای توسعه کشاورزی.
- ۱۲۲..... ۱-۵-۳-۱۰ آثار و نتایج واگذاری اراضی.
- ۱۲۳..... ۲-۵-۳-۱۰ شرکت کشاورزی جنوب.

۱۱- دیدگاه جدید برای توسعه و عمران خوزستان..... ۱۲۷

- ۱۲۷..... ۱-۱۱ تشکیل سازمان عمران خوزستان.
- ۱۲۸..... ۱-۱-۱۱ مطالعات کلی و تعیین اولویت‌ها.
- ۱۲۹..... ۲-۱-۱۱ احداث سد دز، شبکه‌های آبیاری و حوزه آبخور.
- ۱۳۰..... ۳-۱-۱۱ ایجاد مرکز تحقیقات کشاورزی صفی‌آباد.
- ۱۳۰..... ۴-۱-۱۱ طرح توسعه کشاورزی در اراضی آبخور سد دز.
- ۱۳۴..... ۲-۱۱ ایجاد واحدهای بزرگ کشاورزی با عنوان کشت و صنعت.
- ۱۳۵..... ۱-۲-۱۱ شرکت کشت و صنعت ایران - آمریکا.
- ۱۳۵..... ۲-۲-۱۱ شرکت کشت و صنعت ایران - کالیفرنیا.
- ۱۳۵..... ۳-۲-۱۱ شرکت کشت و صنعت ایران - سلگات.
- ۱۳۶..... ۴-۲-۱۱ شرکت کشت و صنعت بین‌المللی ایران.
- ۱۳۷..... ۵-۲-۱۱ شرکت کشت و صنعت گله.

۱۳۷	۳-۱۱ سرنوشت شرکت های کشت و صنعت تشکیل شده در اراضی دز
۱۳۹	۱-۳-۱۱ شرکت کشت و صنعت شهید رجایی
۱۴۳	۲-۳-۱۱ شرکت کشت و صنعت شهید بهشتی
۱۴۶	۴-۱۱ احیای کشت نیشکر در خوزستان
۱۴۶	۱-۴-۱۱ نیشکر
۱۴۶	۲-۴-۱۱ سوابق کشت نیشکر در خوزستان
۱۴۷	۳-۴-۱۱ نیشکر در برنامه مرکز تحقیقات کشاورزی اهواز
۱۴۷	۴-۴-۱۱ کشت های آزمایشی نیشکر در مناطق استان
۱۴۷	۱-۱ طرح نیشکر هفت تپه
۱۴۸	۱-۵-۱۱ مطالعات و ساماندهی اراضی
۱۴۸	۲-۱۱ تاسیسات و صنعت
۱۵۰	۳-۱۱ سیستم آبیاری

۱۵۱	۱۲- تشکیل سازمان آب برق و گاز استان
۱۵۱	۱-۱۲ خدمات زیربنایی و برنامه های توسعه
۱۵۱	۱-۱-۱۲ سد و تأسیسات رودخانه دز
۱۵۵	۲-۱-۱۲ سد و تأسیسات رودخانه خرخه
۱۶۰	۳-۱-۱۲ سد و تأسیسات رودخانه کارون
۱۶۱	۱-۲-۱-۱۲ سد کارون چهار
۱۶۲	۲-۳-۱-۱۲ سد کارون سه
۱۶۲	۳-۳-۱-۱۲ سد و نیروگاه گذار لندر
۱۶۴	۴-۳-۱-۱۲ سد شهید عباسپور (کارون)
۱۶۴	۴-۱-۱۲ سد کتوند و حوزه آبخیز
۱۶۹	۵-۱-۱۲ سد انحرافی گتوند و شبکه های آبیاری
۱۷۳	۶-۱-۱۲ طرح کشت و صنعت نیشکر کارون
۱۷۸	۷-۱-۱۲ طرح نیشکر میان آب دز فول
۱۸۰	۸-۱-۱۲ شبکه آبیاری و زهکشی نظامیه
۱۸۲	۹-۱-۱۲ طرح کوثر
۱۸۴	۱۰-۱-۱۲ شبکه آبیاری و زهکشی پروژه شهید چمران
۱۸۶	۱۱-۱-۱۲ تأسیسات آبی و شبکه آبیاری بهبهان
۱۸۶	۱-۱۱-۱-۱۲ شبکه های آبیاری و زهکشی بهبهان

- ۲-۱۲ شرکت بهره برداری از سد، نیروگاه و شبکه های آبیاری زهره و جراحی..... ۱۸۷
- ۱-۲-۱۲ حوزه آبریز مارون- الله- جراحی، تأسیسات و شبکه های آبیاری..... ۱۸۹
- ۲-۲-۱۲ حوزه آبریز زهره- هندیجان تأسیسات و شبکه های آبیاری..... ۱۹۴
- ۱۳- صندوق مطالعاتی توسعه نیشکر و صنایع جانبی..... ۱۹۷
- ۱-۱۳ تشکیل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی..... ۱۹۷
- ۲-۱۳ برنامه ریزی و ساماندهی..... ۱۹۷
- ۳-۱۳ مهندسين مشاور و طرح های توسعه نیشکر..... ۱۹۸
- ۳-۱۳ شرکت کشت و صنعت نیشکر شعبه (امام خمینی)..... ۱۹۸
- ۲-۲-۱۳ شرکت کشت و صنعت نیشکر دهخدا (شمال اهواز)..... ۲۰۳
- ۳-۳-۱۳ شرکت کشت و صنعت نیشکر سلمان فارسی (جنوب اهواز)..... ۲۰۶
- ۴-۳-۱۳ شرکت کشت و صنعت نیشکر دعبیل خزائی (جنوب اهواز)..... ۲۰۷
- ۵-۳-۱۳ شرکت کشت و صنعت نیشکر امیرکبیر (جنوب اهواز)..... ۲۰۹
- ۶-۳-۱۳ شرکت کشت و صنعت نیشکر فارابی (جنوب اهواز)..... ۲۱۰
- ۷-۳-۱۳ شرکت کشت و صنعت نیشکر میرزا کوچک خان- (جنوب اهواز)..... ۲۱۲
- ۴-۱۳ گزارش فنی اقتصادی طرح های توسعه نیشکر و صنایع جانبی در خوزستان..... ۲۱۲
- ۵-۱۳ طرح های توسعه نیشکر ضرورت ها و آینده ۲۲۱
- ۱۴- مطالعات جامع توسعه اقتصادی، اجتماعی و کشاورزی خوزستان..... ۲۲۳
- ۱-۱۴ چارچوب مطالعات و محدوده های مطالعاتی..... ۲۲۴
- ۱-۱۴ انجام مطالعات و ارائه گزارشات..... ۲۲۴
- ۲-۱۴ سنتز مطالعات و محدوده های مطالعاتی..... ۲۲۵
- ۱-۲-۱۴ دستیابی به پروژه های اجرایی و برنامه های مربوط..... ۲۲۵
- ۲-۲-۱۴ برنامه های زمانی و نیازهای اعتباری..... ۲۲۵
- ۳-۲-۱۴ مدل سنتز کشاورزی خوزستان..... ۲۲۷
- ۳-۱۴ مطالعات جامع دشت ها و واحدهای هیدرولوژیک..... ۲۳۱
- ۴-۱۴ مطالعات به هنگام و موردی..... ۲۳۴
- ۱۵- کشاورزی خوزستان..... ۲۴۳
- ۱-۱۵ اشارهای به گذشته های دور..... ۲۴۳
- ۲-۱۵ کشاورزی خوزستان در زمان معاصر (دو دهه اخیر)..... ۲۴۴

۲۴۴	۱-۲-۱۵ محصولات زراعی، سطوح کشت و عملکردهای تولید
۲۴۵	۲-۲-۱۵ محصولات باغی سطحی باغات و عملکردهای تولید
۲۵۵	۳-۲-۱۵ نخیلات خوزستان
۲۶۸	۳-۱۵ تقویم های زراعی و الگوهای کشت- تناوب زراعی
۲۷۵	۴-۱۵ خدمات تولید
۲۸۱	۱-۴-۱۵ تحقیق- آموزش و ترویج
۲۸۴	۵-۱۵ خدمات فنی و مهندسی جهاد نصر
۲۸۵	۱-۵-۱۵ گستردگی خدمات مهندسی و بهره برداران کشاورزی
۲۸۶	۲-۵-۱۱ دستگاه های اجرایی، مسئولیت ها و آثار تبعی آن
۲۸۶	۳-۵-۱۵ خدمات اجرایی و قوت و ضعف آنها
۲۸۷	۶-۱۵ آبیاری، منابع آبی و راندمان های آبیاری
۲۸۷	۱-۴-۱۵ روش های آبیاری
۲۸۸	۲-۶-۱۵ مزایای آبی و راندمان های آبیاری
۲۹۲	۷-۱۵ آفات، بیماری های گیاهی، حشرات و مبارزه با آنها
۲۹۳	۸-۱۵ ضایعات محصولات کشاورزی
۳۰۶	۹-۱۵ مالکیت ها و روابط تولید
۳۰۸	۱۰-۱۵ نظام بهره برداری و واحدهای تولید
۳۰۸	۱-۱۰-۱۵ تعریف نظام بهره برداری
۳۰۹	۲-۱۰-۱۵ ویژگی های نظام های بهره برداری
۳۰۹	۳-۱۰-۱۵ واحدهای تولیدی
۳۱۰	۴-۱۰-۱۵ نظام بهره برداری بهینه
۳۱۲	۵-۱۰-۱۵ بهره برداری های دهقانی
۳۱۲	۶-۱۰-۱۵ بهره برداری های تجاری
۳۱۳	۷-۱۰-۱۵ نظام اجاره داری
۳۱۳	۸-۱۰-۱۵ نظام بهره برداری های مکانیزه و واحدهای متوسط و بزرگ کشاورزی
۳۱۴	۹-۱۰-۱۵ شرکت های سهامی زراعی
۳۱۶	۱۰-۱۰-۱ تعاونی های تولید روستایی
۳۲۱	۱۱-۱۰-۱۵ کشت و صنعت
۳۲۲	۱۱-۱۵ کاربردهای عملیاتی
۳۲۳	۱۲-۱۵ تحقیقات کشاورزی و مراکز تحقیق
۳۲۵	۱۳-۱۵ اقتصاد کشاورزی خوزستان

۳۲۶	۱۵-۱۳-۱ سطوح کشت و عملکردهای تولید (زراعت باغ، آبی و دیم)
۳۲۷	۱۵-۱۳-۲ نیروی کار و اشتغال در بخش کشاورزی
۳۳۰	۱۵-۱۳-۳ تولید ناخالص محصولات زراعی و باغی
۳۳۲	۱۵-۱۳-۴ هزینه و درآمد و سوددهی محصولات
۳۳۴	۱۵-۱۳-۵ سهم محصولات زراعی و باغی از تولید ناخالص و درآمد
۳۳۷	۱۵-۱۳-۶ سهم تولیدات زراعی و باغی در واحد سطح
۳۳۷	۱۵-۱۳-۷ ارزش افزوده محصولات زراعی و باغی
۳۴۴	۱۵-۱۳-۸ درآمد و ارزش افزوده محصولات، برنامه ریزی و الگوی کشت
۳۴۶	۱۵-۱۳-۹ بازده اقتصادی آب، تولیدات زراعی و باغی
۳۴۷	۱۵-۱۳-۱۰ منابع آب و اولویت های تخصیص
۳۴۷	۱۵-۱۳-۱۱ بازار، بازارهای منابع اعتباری کشاورزی
۳۵۳	۱۵-۱۴ دیدگاه ها محاسبات امکانات توسعه کشاورزی

۳۵۵	۱۶- دامداری و دامپروری
۳۵۵	۱۶-۱ کلیات
۳۵۶	۱۶-۲ آمار دام و نظام دامداری
۳۵۷	۱۶-۳ وضع دامداری و پرورش دام
۳۵۹	۱۶-۳-۱ گله داری (گوسفند و بز)
۳۵۹	۱۶-۳-۲ گاو و دام بزرگ
۳۶۱	۱۶-۳-۳ پرورش طیور و مرغداری
۳۶۳	۱۶-۳-۴ آبزیان
۳۶۶	۱۶-۳-۵ زنبور عسل
۳۷۰	۱۶-۴ منابع غذای دام
۳۷۳	۱۶-۵ خدمات دامداری و بهداشت دام
۳۷۳	۱۶-۵-۱ بیماری های دام
۳۷۴	۱۶-۵-۲ بیماری های طیور
۳۷۴	۱۶-۵-۳ بیماری های مشترک انسان و دام
۳۷۷	۱۶-۵-۴ مایه کوبی مراکز درمانی و کشتار دام
۳۷۷	۱۶-۶ گاوداری های صنعتی و طرح های نمونه
۳۸۱	۱۶-۷ اقتصاد دامداری و تولیدات دامی
۳۸۱	۱۶-۷-۱ اشتغال در بخش دامداری

- ۲-۷-۱۶ سرمایه دامی..... ۳۸۱
- ۳-۷-۱۶ فرآورده های دامی و پروتئینی و ارزش آن..... ۳۸۱
- ۴-۷-۱۶ تولیدات جانبی دام و طیور..... ۳۸۲
- ۵-۷-۱۶ جمع بندی اقتصاد دامداری..... ۳۸۳
- ۸-۱۶ محدودیت ها و امکانات فعالیت های دامداری..... ۳۸۶

۱۷- صنایع روستایی و کشاورزی..... ۳۸۹

- ۱-۱۱ صنایع بومی و دستی و حرف روستایی..... ۳۸۹
- ۲-۱۱ صنایع کشاورزی..... ۳۹۲
- ۱-۲-۱۷ صنایع وابسته به طرح های توسعه نیشکر..... ۳۹۲
- ۲-۱۱ صنایع کشاورزی..... ۳۹۳

۱۸- محیط زیست..... ۴۰۷

- ۱-۱۸ انسان و محیط زیست..... ۴۰۷
- ۲-۱۸ محیط زیست و تداوم توسعه..... ۴۰۸
- ۳-۱۸ اصول حفاظت از اکوسیستم ها..... ۴۰۸

۱۹- سازمان های خدماتی بخش کشاورزی..... ۴۱۵

- ۱-۱۹ سازمان آب و برق خوزستان..... ۴۱۵
- ۲-۱۹ سازمان جهاد کشاورزی خوزستان..... ۴۱۵
- ۳-۱۹ سازمان تعاون روستایی استان خوزستان..... ۴۱۵
- ۴-۱۹ اداره کل حفاظت محیط زیست استان خوزستان..... ۴۱۶
- ۵-۱۹ اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان خوزستان..... ۴۱۶

۲۰- کشاورزی خوزستان و سیمای مطلوب آن..... ۴۲۱

۲۱- خوزستان سرزمین ثروت..... ۴۲۵

- ۱-۲۱ نبرخی واقعیت ها و توصیه ها..... ۴۲۵
- ۲-۲۱ نگرانی ها و واقعیت ها..... ۴۲۹
- ۳-۲۱ امیدها و راهکارها..... ۴۳۰

قبل از پیشگفتار

استان خوزستان در موقعیت جغرافیایی، شرایط اقلیمی، منابع تولید و امکان فعالیت های بدون وقفه کشاورزی در طول سال و در امکانات بسیار از شرایط ممتاز و ویژه ای برخوردار است و به همین اعتبار "کتاب خوزستان سرزمین ثروت" را با تأکید به برنامه های عمرانی و توسعه کشاورزی توسط مهندس مرتضی حقوقی اصفهانی عضو شورای مدیریت جامعه به رشته تحریر درآمده است با ارزش شناخته می شود. در سال های اخیر کتاب های دیگری از ایشان به همت جامعه به چاپ رسیده است که "شرکت های سهامی زراعی الگویی در حال بهره برداری کشاورزی ایران"، "شرکت های تعاونی تولید روستایی الگوی فراگیر در نظام بهره برداری کشاورزی"، "نظام بهره برداری از منابع آب در کشاورزی ایران"، "دشت مغان سرزمین شاهسون ها و منابع های عمرانی"، "جبرفت هند ایران" و چندین عنوان دیگر از این جمله اند.

در کتاب ارزنده و جامع حاضر خوزستان از نظر موقعیت جغرافیایی، اقلیم، جمعیت عمومی و طبیعی منابع تولید و آب و خاک، سوابق و آثار تاریخی دیرین و معاصر عمران خوزستان و بسیاری مطالب دیگر مربوط به این استان مورد اشاره و بحث قرار گرفته است.

امید است این اثر چون آثار دیگر نویسنده و بطور کلی نشریات جامعه بتواند برای دست اندرکاران توسعه و عمران، محققین و کارشناسان و بخصوص برای علاقه مندان به خطه زرخیز و تاریخی خوزستان مفید واقع شود.

جامعه مهندسان مشاور ایران

پیشگفتار

در کتاب «نگاهی به خوزستان» تألیف برج افشار به نقل از دایره المعارف سرزمین و مردم ایران چنین آمده است:

سرزمین خوزستان به نظر زمین شناسان در عصر سوم و چهارم پدید آمده است. در محدوده خوزستان و عربستان فعلی در دوران دوم زمین شناسان دریای وسیعی وجود داشت که به اقیانوس هند متصل بود. در عصر سوم زمین شناسی چین خوردگی هایی در زمین های منطقه خاورمیانه فعلی به وقوع پیوست که در نتیجه خاک ایران و عربستان به صورت فلات درآمد و خلیج فارس فرورفتگی یافت. دشت های وسیع خوزستان مساحت فراوانی از این منطقه را تشکیل می دهد. در کتاب نگاهی به خوزستان این سرزمین از نظر شکل و ناهمواری با ده منطقه متمایز تقسیم می شود.

یکی منطقه کوهستانی در شمال و مشرق خوزستان که جزو بخش جنوبی ررس عربی هستند که این ارتفاعات بتدریج به سمت جلگه کاهش یافته و از شمال غرب به سمت جنوب و جنوب شرق متمایل می شود.

و منطقه دیگر نواحی دشتی و دشت های خوزستان است که بین دامنه های شمالی و شمال شرق از مرز ایران و عراق به جانب جنوب تا مصب اروندرود و جنوب شرق تا خلیج فارس امتداد دارد. خوزستان به علت ارتفاع کم در قسمتی از کرانه ها به وسیله آب دریا و در مقاطعی به وسیله جریان رودخانه ها تشکیل باتلاق های وسیعی را می دهد که به واسطه دارا بودن آب دائمی به اسم

«هور» خوانده می‌شود که بزرگترین و مهمترین آنها در منطقه دشت میشان^۲ و شادکان^۳ واقع شده است.

هور دشت میشان بنام هور العظیم خوانده میشود که از جریان‌های سیلابی رودخانه کرخه از جانب ایران و دجله از جانب عراق تغذیه می‌شود.

هور شادکان از جریان‌های سیلابی و معمول رودخانه جراحی که از دامنه‌های بلند زاگرس تا تالاب شادکان جریان دارد تغذیه می‌شود. هور شادکان به جانب جنوب به باتلاق‌های خور موسی در خارج فارس در مواقع پرآبی اتصال دارد. خوزستان که سیمای طبیعی آن به اختصار بسیار و در حد شصت کلی در پیشگفتار آمد از جهات دیگر نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. به عبارت دیگر «همواره نیروی مهمی در اوضاع اجتماعی، اقتصادی و سیاسی ایران داشته است. تأثیری که دوران‌هایی در او تجربه شده است. در دوره ساسانیان خوزستان از نواحی پیشرفته فرهنگی و اقتصادی آسیا بوده است. دانش جغرافیایی شاپور در زمان خود از بزرگترین مراکز علمی شناخته می‌شده است. در این دانشگاه علاوه بر دانشمندان ایرانی اساتید غیر ایرانی از جمله یونانی نیز تدریس می‌کردند.

همجواری خوزستان با خلیج فارس و دریا نیز رودخانه‌های این استان کارون، دز، کرخه، جراحی و هندیجان ارتباط خوزستان و ایران را با شرق و غرب و نیز با مردمان خلیج فارس تسهیل می‌کردند^۴.

نوشته «خوزستان سرزمین ثروت» مستند به حقیقت مطالعاتی است که طی چند دهه اخیر در زمینه مسائل کشاورزی خوزستان بانجام رسیده است.

طی سال‌های نیمه دوم دهه ۱۳۶۰ و دهه ۱۳۷۰ مطالعات طرح‌های جامع احیاء و توسعه کشاورزی و منابع طبیعی حوزه‌ها و زیرحوزه‌های استان خوزستان انجام و در نتیجه گیری قرار گرفته و آماده شده است.

در دهه ۱۳۷۰ مطالعات گسترده طرح جامع آب کشور از جمله در خوزستان به انجام رسیده و گزارشات مربوط در مجلدات متعدد ارائه گردیده است.

در دهه ۱۳۸۰ مطالعات مربوط به کشاورزی خوزستان برپایه دشت‌های ۳۱ گانه استان انجام و پیش نویس گزارشات مربوط آماده شده است.

مطالعه مربوط به طرح‌های توسعه نیشکر نیز در دهه ۱۳۷۰ به انجام رسیده و پایه اجرای این

(۲) دشت میشان منطقه‌ای وسیع و هموار در مغرب خوزستان است که ساکنان آن از عشایر عرب زبان خوزستان هستند.

(۳) شادکان در گذشته یکی از بخشهای شهرستان خرمشهر و در شمال خاوری این شهرستان بوده ولی امروز خود شهرستان تبدیل شده است. ساکنین شادکان عموماً از عشایر عرب زبان خوزستان هستند.

(۴) کتاب عمران خوزستان از انتشارات بنیاد مطالعات ایران ۱۳۷۳

طرح‌ها شده است.

و مطالعات موردی دیگر که همگی به دقت بررسی و در تدوین این نوشته مورد توجه قرار گرفته است و بالاخره در حد امکان با صاحب نظران آشنا به مسائل آب و خاک و کشاورزی خوزستان رایزنی و در حد توان سعی شده است. این نوشته درباره خوزستان و آب و خاک و کشاورزی آن حتی‌المقدور واقع بینانه و مستند باشد.

مع الوصف از صاحب نظرانی که فرصت مطالعه و مرور مطالب را بیابند صمیمانه درخواست دارد کاستی‌ها، نارسائی‌ها را به نویسنده آن گوشزد نمایند که به موقع مورد استفاده قرار گیرد.

www.ketab.ir